

Мѣстото на Учителитѣ въ религиитѣ.

(Рѣчь държана въ Лондонъ на 23-и Юний 1907).

Всѣки единъ отъ насъ, който принадлежи къмъ коя да е особена религия, може да прослѣди историтѣ на своята религия назадъ и назадъ докато най-послѣ достигне до началото ѝ, до Учителя ѝ. Около този Учитель обикновено се намира една група отъ мъже и жени, които за Основателя на религията сж ученици, но за тѣзи, които възприематъ религията, сж учители, апостоли. И това е вѣрно за всички религии.

Евреинтъ, ако го попитате, ще прослѣди назадъ своята религия до врѣмето на великия законодатель Мойсея, и задъ него до една още по-геройска фигура, Авраама, „Приятели Божий“. Погледнете въ миналото на нѣкоя още по-стара религия, религията на Египетъ, Халдея, Персия, Китай, Индия, и вие ще намѣрите, че тъкмо сжщото е вѣрно и тамъ. Зороастрианецтъ — прѣдставителъ на една величествена традиция, но чиято религия, както тя е сега, е, споредъ сполучливото опрѣдѣление, „една религия отъ откъслечи“ само — ще прослѣди религията си до своя собственъ великъ Пророкъ, Пророкътъ на Огъня, който изведе своя народъ изъ центъра на Азия и го заведе въ това, което ние сега наричаме Персия. Египетъ, ако попитаме неговата история, ще ни покаже геройски фигури въ своето минало, и между другитѣ оня великъ царь и свещеникъ, Озирисъ, който, убитъ, както ни казва старата легенда, възкрѣсва изново, като Владѣтель и Сждия на своя народъ. Будизмтъ, разпрѣснатъ изъ далечния изтокъ, ще прослѣди назадъ своя разказъ до Буда, и къмъ това ще прибави още, че не само Буда е Учитель на тази особена религия, но че едно живо лице все още живѣе на земята като учителъ и протекторъ, когото тѣ наричатъ Бодисатва — мждрий и чистий. Индия ще ви разкаже за една велика група отъ учители събрани около тѣхния Ману, традицията за чиито закони все още е запазена и все още служи за основа на общественото законоположение прилагано сега отъ Английскитѣ власти. Около този великъ законодатель на миналото стои събрана

група мъдри хора, чиито имена сж извѣстни на цѣлата страна, всѣки отъ тѣхъ родоначалникъ на нѣкоя благородна индийска фамилия, която може да прослѣди своитѣ прародители назадъ и назадъ докато достигне Мждреца, Учителя.

Това е еднакво вѣрно и за по-новитѣ религии. Вземете Християнската религия, и християнинътъ прослѣдява своята религия назадъ докато намѣри нейното начало въ личността на Юдейския Пророкъ, Исуса Христа. И интересно е като единъ отъ тѣзи странни паралели, които често срѣщаме въ сравнителното изучаване на религиитѣ, че сжщо както будиститѣ иматъ своя Буда и своя Бодисатва, тѣй и християнитѣ иматъ двѣ имена: Христосъ, прѣдставляющъ живия Духъ, една стадия въ духовното развитие, име прѣдставляющо по-скоро една степенъ, една длъжностъ, отколкото единъ специаленъ човѣкъ; и заедно съ него стои индивидуалното име Исусъ, съ цѣль да се покаже близката връзка, или, както нѣкои би казали, тождествеността между двамата. Сжщо както между будиститѣ различието е ясно изтъкнато, тѣй и раннитѣ християни правѣха подобно различие между името Исусъ и духовния Христосъ. Тѣй, въ тѣзи ранни дни, много отъ тѣй нарѣченитѣ „Гностици“ раздѣляха двѣтѣ по сжщо такъвъ начинъ, макаръ да ги съединяваха въ единъ по-напрѣдналъ курсъ на хистианското учение.

Ако ли вземете послѣдната отъ религиитѣ, Мохамеданството, религията на Исляма, и тя сжщо води началото си отъ единъ Пророкъ, пророкътъ Мохамедъ, великия пророкъ на Арабия.

И така, всѣка една отъ религиитѣ води началото си отъ една мощна фигура, която нѣкои наричатъ „Богочеловѣкъ“, човѣкъ твърдѣ божественъ за да бжде гледанъ като подобенъ на тѣзи, между които е живѣлъ, ходилъ и ги е училъ; напротивъ, това е човѣкъ, който стои надъ тѣхъ и при все това е единъ отъ тѣхъ, близко свързанъ съ тѣхъ по общо човѣшко естество, макаръ въздигнатъ надъ тѣхъ отъ проявлението на Бога вътрѣ въ него, проявление по-мощно, по-свършено, по-внушително, отколкото проявлението на обикновенитѣ мъже и жени около Му. Тѣй е и съ всички религии. И въ тази мисль за божествената личностъ на Основателя на всѣка религия, вие имате най-пълното, най-вѣрното,

най-съвършеното прѣдставление за това, което ние, теософиститѣ, наричаме Учитель. На всички тѣзи мощни сжщества ние даваме името Учитель. Но не само теософитѣ си служатъ съ това название, защото и други религии сж наричали съ това име своя Основателъ, главата на своята вѣра. Не, за христианина това име трѣба да има особена сила, особено значение, защото то бѣше името, което Христосъ Учителтъ избра като най-добрѣ изразяющо Неговото отношение къмъ тѣзи, които вѣрватъ въ Него, къмъ послѣдователитѣ Му. „Не се наричайте учители“, казва Той: „защото единъ е вашия Учитель, именно Христосъ“. Сжщо, вие ще си спомните, че, когато говорѣше на ученицитѣ си, Той каза: „вие ме наричате Учитель и Господъ, и право казвате, защото наистина такъвъ съмъ“. Тѣй че, за христианското сърдце името Учитель трѣба да бжде надъ всички други имена свещено и любимо, тѣй като то бѣ избраното име на тѣхния собственъ Учитель, името което той искаше отъ своитѣ ученици, името което той употрѣбаваше да покаже своитѣ отношения къмъ тѣхъ. Тѣй че идеата за Учитель на една религия не трѣба да бжде странна и чужда за тѣзи, които гледатъ на Христа като на Учитель. Тази идея е обща за всички религии — и означава Основателя, Учителя, божественъ и все пакъ човѣчески. Къмъ тази точка азъ ще се повърна по-сетнѣ.

Нека се вгледаме по-близко въ централната идея за тѣзи Учители и видимъ кои сж специалнитѣ характеристики, съ които тѣ се отличаватъ въ религиитѣ на миналото. Отидемъ ли много назадъ въ историята, ние ще намѣримъ, че винаги Учителтъ носи двоенъ характеръ: управителъ, законодателъ отъ една страна; учителъ отъ друга. Въ всички древни цивилизации това е характеристично; защото въ тѣзи дни нѣмаше още това различие между свещено и гражданско, което имаме днесъ. За древнитѣ цивилизации нѣмаше такова нѣщо като свещена история и гражданска история; нѣмаше тогава различие между свещена наука и проста наука; цѣлата история бѣше свещена, цѣлата наука бѣше божествена. И толкова това е било вѣрно, че виждаме когато единъ ученикъ въ древностъ питалъ своя учителъ относително божествената наука отговорътъ билъ: „Двѣ сж формитѣ на божествената наука, висша и нисша“. Долната божествена наука се състоеше отъ всичко това, що ние на-

ричаме литература, наука и изкуства; всички тѣзи минаваха подъ едно общо име, името на нисшата божествена наука. Висшата Наука бѣше това знание за Бога, на което само думата Мъдростъ съ пълно право може да се даде. Тѣй че за тѣхната мисль Божеството бѣше наврѣдъ и всичко е само разнообразни прояви на Божеството. Цѣлата Природа е свещена. Богъ се проявява въ всѣки прѣдметъ, въ всѣка форма. Всичко що може да се каже е това, че неговата слава се проявява повече прѣвъ една форма отколкото прѣвъ друга. Формата може да бѣде повече или по-малко прозрачна, но вжтрѣшната свѣтлина е сжщата въ всички.

При такова едно прѣдставление за Природата и Бога, бѣше естествено неизбѣжно Учителтъ, Основателтъ, на една религия да съединява въ своята едничка личностъ длѣжноститѣ както на Свещеника тѣй и на Царя. И тѣй бѣше наистина. Едничкиятъ опитъ за подражание въ модерно врѣме — Царь-Папата на Римо-Католическата Религия — не е приятенъ въ очитѣ на мнозина. Защото толкова злѣ се изпълняваха длѣжноститѣ на Царя отъ това високо мѣсто, че народътъ изгуби чувството на божествеността, възстана противъ него, събори го, и отнѣ царското достоинство на Първосвещеника. Но въ далечното минало, въ старитѣ цивилизации, двѣтѣ длѣжности бѣха съединени въ едно лице. Египетскиятъ Фараонъ бѣше наистина Владѣтель на тройната диадема, но сжщо и прѣвъ Свещеникъ въ всѣки храмъ на своята страна. Тѣй сжщо въ Халдея, Индия, и въ много други страни; и врѣдъ гдѣто работитѣ стояха тѣй, вие намирате цивилизацията да има едно особено очертание, което се различава въ подробности, но е еднакво величествено въ главнитѣ черти. Ние намираме въ тѣзи стари дни, че Свещеникътъ-Царь, Управителтъ на страната и висшиятъ Учителъ, е ржководилъ политиката на своя народъ, и е установявалъ формата на ученията, които сж се прѣдавали въ храмоветѣ.

Въ тѣзи ранни дни и религията и властта сж имали за основа дълга. Винаги увеличената властъ е водѣла съ себе си и по-голѣма отговорностъ, по-тѣжки длѣжности; най-свободнитѣ въ тѣзи цивилизации бѣха най-бѣднитѣ. Тѣзи, които бѣха гледани като дѣца въ националната фамилия, бѣха протежирани съ най-голѣмо старание. Самиятъ фактъ, че тѣ стоятъ най-ниско

по развитие, имъ даваше най-голѣми права прѣдъ божественія човѣкъ, който управляваше, тѣй че общиятъ тонъ на тѣзи цивилизации бѣ тона, който би се нарекълъ днесъ социалистически — съ една само велика разлика, че тогава най-мъдриятъ управляваше. Резултатътъ, въ една смисълъ, бѣ този, за който социалиститѣ днесъ бълнуватъ — отсъствие на бѣдни, всеобщностъ на дадена работа вършена за държавата като цѣло, длъжностъ на всѣки човѣкъ да носи частъ отъ общия товаръ. Най-тежката длъжностъ бѣ носена отъ най-горния. И ние намираме, че докато е траялъ този редъ на нѣщата, било е много трудно понѣкога да се намѣрятъ управители, както за голѣми тѣй и за малки провинции. Това ние виждаме отъ древнитѣ китийски книги. Императорътъ праща заповѣди еди-кой-си да бжде управителъ на тази страна, и назначениятъ обикновено се е опитвалъ да се отклони отъ това поради грамадната отговорностъ, която управлението водѣло подирѣ си. Защото при древнитѣ управители, въ днитѣ когато божественитѣ царе бѣха едноврѣменно царе и свещеници на народа, всѣко зло, което е сполетвало народа, се е приписвало на управителя, а не народа. Припомнете си думитѣ на великия Учитель въ по-послѣдни дни, Конфуций, когато единъ царъ се обърналъ къмъ него и го попиталъ: „Учителю, защо има кражби, защо има убийства въ моята страна? Какъ да прѣмахна тия нѣща?“ И жестокиятъ отговоръ билъ: „Ако ти, царю, не крадѣше и не убиваше, нѣмаше да има кражби и убийства въ твоята страна“.

Винаги най-високиятъ е натоваренъ съ тежестъта на отговорността; по-младиятъ има правото да се радва, да бжде щастливъ, да бжде покровителствуванъ отъ други. Когато храната е била скудна, тѣ сж биле послѣднитѣ да гладуватъ, а царътъ първъ; когато нѣщо материално е било недостатъчно, тѣ първи сж получавали своя дѣлъ, а царътъ послѣденъ. Такова е било очертанието на обществената наредба. Слаби слѣди отъ това оставатъ дори до сегашното врѣме. Ние виждаме слѣди отъ нея въ цивилизацията разрушена въ Перу отъ Испанскитѣ завоеватели. Нѣкои слѣди все още сжществуватъ въ Индия, макаръ паднали и изродени. Тонътъ е винаги сжщия: колкото по-високо въ обществената лестница, колкова по-тежкъ товаръ, толкова по-

труденъ животъ, толкова по-голѣми длѣжности. Такъвъ е типа на Учителя, и тази идея е прониквала цѣлата цивилизация. Той, Свещеникъ и Царь, мощенъ въ знания и властъ, трѣбва да носи върху силнитѣ си плещи товара, който би сломилъ по-слабъ човѣкъ. И това правило се спазва надолу и надолу прѣвъ всички степени управители; пропорционално на властѣта и нейната широта е и тежестѣта и отговорностѣта.

Учителитѣ изчезнаха отъ земята, когато челоувѣчеството излѣзе отъ своето младенчество. Моята фраза е твърдѣ силна — азъ не трѣбваше да казвамъ: „тѣ изчезнаха отъ земята“, тѣ изчезнаха отъ погледитѣ на хората, а не отъ земята, гдѣто мнозина отъ тѣхъ още се намиратъ. Тѣ се одрѣпнаха отъ вѣнкашна дѣйностъ, отъ вѣнкашна властъ, и днесъ сѣставляватъ великото общество отъ Старши Братя на челоувѣчеството, като само нѣкои отъ тѣхъ останаха въ близко общение съ челоувѣцитѣ.

И това е слѣдующата точка въ идеята за Учителя: Тѣзи, които създадоха религии, бѣха задължени да останатъ облечени въ челоувѣчески тѣла, привързани къмъ земята, докогато създадената отъ тѣхъ религия сѣществува. Това бѣше правилото: нѣма освобождение за челоувѣка, създателъ на религията, докато всички принадлежащи къмъ нея не сж се спасили чрѣвъ нея, или не сж прѣминали въ друга вѣра. Краятъ на една религия е освобождението отъ всички връзки Учителя, който я е далъ на свѣта. Той, въ една твърдѣ дѣйствителна смисълъ, е въплотенъ въ религията, която е далъ. Докато тази религия живѣе и поучава, докато хората все още намиратъ въ нея изражението на тѣхната мисълъ, дотогава този божественъ челоувѣкъ трѣбва да остане, за да ръководи, покровителствува и подпомага религията, която е създалъ на земята. Такъвъ е законъ. Никой Учителъ не може да напустне нашето челоувѣчество докато това, което е създалъ като човѣшка школа, все още сѣществува на земята. Нѣкои отъ тѣхъ сж отминали и не се наричатъ вече Учители — името което носятъ въ окултния свѣтъ е друго — но тѣзи, които сж отминали, сж отминали защото религиитѣ имъ сж умрѣли. Учителитѣ на древнитѣ Египетъ и Халдея сж отминали отъ тази земя и днесъ се числятъ къмъ великото братство отъ Тѣзи, които вече не носятъ

брѣмето на плътта. Но Учителитѣ на всѣка жива религия живѣятъ на земята и съставляватъ връзката между хората отъ тази религия и Бога; Учителитѣ е Божественния Человѣкъ, който е едно съ своитѣ братия, що гледатъ на Него за помощъ, и едно съ Бога, и чрѣзъ Него се струи вѣчно духовния животъ. Думата „посрѣдникъ“, давана на Христа въ християнскитѣ писания, означава една реална и дѣйствителна връзка. Наистина сжществуватъ такива посрѣдници между Бога и человѣцитѣ и тѣ сж всички Бого-человѣци, истински Христосовци. Такива връзки между Бога вънъ и Бога вжтрѣ въ човѣка сж необходими за подпомагането чрѣзъ първия и за проявлението на втория. Богъ вжтрѣ въ насъ, проявявайки своитѣ сили, отговаря на Бога вънъ отъ насъ, и връзката (между едина и другия) е Бого-человѣка, въ когото Божеството е проявено, и който все пакъ остава едно съ своитѣ братя по плътъ. Една връзка, да; но една връзка доброволна, една връзка съ която Той се нагърбва въ деня когато получава Посланичество отъ Великата Бѣла Ложа, да донесе едно ново откровение, да основе едно ново Царство Божие на земята. Тежка е отговорността на единъ Божественъ Человѣкъ, който взема върху си грамадната тежестъ да открие на свѣта едно ново Слово отъ Божественото Откровение. Всичко що праизтича отъ това, съставя тежко брѣме на Неговата сждба. Всичко, що се случавя въ границитѣ на тази църква, на която Той е центра, трѣбва да въздѣйствува върху Му, и на края Той е отговоренъ за всичко. И понеже това Божествено Слово ходи въ общество отъ несвършени, грѣшни и невѣжествени мже и жени, то е осждено на изопачаване, слѣдствие на срѣдата въ която е попаднало. Ето защо всѣки такъвъ Учителъ се нарича „жертва“—самъ той е жертвоприносителя и жертвата, най-великата жертва каквато человѣкъ може да принесе человѣку, една жертва тѣй велика че само человѣкътъ, въ когото Божеството се е появило до възможнитѣ за человѣка граници, е достатъчно силенъ да я принесе, и достатъчно силенъ за да я издържи докрай. Това е истинската жертва на Христа; не нѣколко часове прѣдсмъртна агония, но столѣтия подиръ столѣтия разпжване върху кръста на материята, докато всички хора носящи неговото име достигнатъ спасение, или прѣминатъ подъ

нѣкой другъ Учитель. Ето защо този пѣтъ се е наричалъ винаги „пѣтътъ на кръста“. Много врѣме прѣди появяването на Христианството „пѣтътъ на кръста“ бѣше извѣстенъ на всѣки Посветенъ. И тѣзи, се казваше, вървятъ по него, които доброволно сж прѣдложили своята услуга за прокламирането отново старото послание прѣдъ хората. Една жертва, защото никой отъ тѣзи, които прѣдлагатъ услугитѣ си, не могатъ да прѣдвидятъ какво прѣдстои въ бждащето на религията която основаватъ, какви ще бждатъ дѣлата на църквата на която даватъ начало на земята. И всѣки грѣхъ и прѣстѣпление на тази религия или на тази църква пада върху везнитѣ на Кармата носяща името на Основателя. Той е отговоренъ за това, и носенето на тази отговорностъ е великата жертва която Той прави. Резултатътъ е неизбѣженъ, защото въ единъ несъвършенъ свѣтъ никакво съвършенство не може да се прояви съвършенно. Както слънчевиятъ лжчъ падайки върху вода се прѣчупва и изкривява, тѣй става и съ лжчитѣ на съвършенната истина, когато паднатъ въ срѣдата на едно общество отъ несъвършенни хора и никакво дѣло тука долу не може да бжде съвършенно дѣло, защото, както е писано въ една древна книга, „дѣлото е заобиколено съ зло, както огньтъ съ димъ“. Несъвършенството на посрѣдника е дима около всѣко Огнено и Истинско Слово. И Основателятъ трѣба да изтърпи задушността на дима, ако иска да изговори Огненото Слово.

Схващането на това, колкото и смѣтно, колкото и несъвършено, извиква чувство на признателностъ въ човѣшкото сърце къмъ тѣзи хора, които се натоварватъ съ слабоститѣ на човѣка и му откриватъ пѣтя къмъ Бога. Тази именно жертва е която, въ популярното днесъ Христианство, е получила извратената форма въ смисълъ, че е жертва на Христа не за грѣшния и нещастенъ човѣкъ, но жертва прѣдъ всесъвършения Баща, който не се нуждае отъ жертви, за да се примири Той съ своитѣ дѣца, които сж проява на Негова собственъ животъ. Това е едно отъ изопаченията слѣдствие невѣжеството на човѣка; това е една фалшификация, която е била изказана въ името на религията и тѣй затъмнила съвършената любовъ Божия — защото всѣки Божественъ Человѣкъ който иде въ живота е една проява на Божественото сърце и едно откровение Божие че-

ловѣку. И какъ Учителѣтъ на Състраданието, който спечелва чловѣческитѣ сърдца чрѣзъ нѣжността на Своята любовъ, би могълъ да бжде Божи Вѣстителъ, ако въ Бога нѣмаше състрадание по-голѣмо отъ Неговото собствено, и по-дълбоко отъ неговото чловѣколюбие, щомъ веднажъ Богъ е по-великъ отъ човѣка? Но великолѣпието на истината бѣ заслѣпило очитѣ на тѣзи, на които тя бѣ прѣдставена, а поради тѣхното невѣжество, страхъ и ограничение, тѣ прѣобърнаха тази свещена жертва въ ужасна жертва прѣдъ Бога — едно прѣобръщане което стана не само въ Христианството но и въ другитѣ вѣри. Въ повечето случаи, не винаги, въ раннитѣ религии хората разбираха, че разказътъ за живота и смъртта (на Основателя) е една алегория, единъ „митъ“, както се казваше, който крие въ себе си една дълбока истина. И тѣй тѣ избѣгваха мжката и възмущението, които възбуждаха съзнанието на цивилизованя човѣкъ, да се опълчи противъ грубото изопачаване на учението; великата истина за жертвата е вѣрна, но тя не е единъ контрактъ направенъ между прѣдставителѣтъ на чловѣцитѣ и Бога, но усилието на Божественя Чловѣкъ да бжде разбранъ за масата, и доброволното нарамване Кръста на материята докато Неговия народъ достигне спасение. И тогава, както казахъ, Той минава въ други миpове, къмъ друга работа и вече не носи името Учителъ на Мждростята.

Сега, като видѣхме това, нека се попитаме: „каква е работата на тѣзи Учители въ религиитѣ на свѣта и защо се прави усилие да се съживи въ модерно врѣме тази мисълъ за тѣхъ, и то тѣй както не е било за дълги години прѣди?“ Въ раннитѣ дни на Христианството, както казахъ, ние намираме тази идея, но тя сврѣме твърдѣ много поблѣднѣва въ Църквата като жива истина, и хората започватъ да мислятъ за Исуса, Христианския Учителъ, като за възкрѣстналъ отъ мъртвитѣ и възнесенъ на небето. И материализирующиятъ духъ на невѣжеството взе това възнасяне за отлетяване надалечъ, тѣй че човѣкътъ отминалъ и Богъ останалъ. Но това е едно грубо разбиране на истината; защото, както въ сжщностъ е, небето не е нѣкакво далечно мѣсто гдѣто хората отиватъ. Никой не отива тамъ: чловѣкъ само отваря своитѣ очи и го вижда навсѣкждѣ около си. Защото небето е едно състояние на душевния

животъ, който се проявява въ висшитѣ тѣла, тѣлата на умственото поле, и человекъ не трѣба да ходи тукъ и тамъ, сѣверъ, югъ и западъ за да го намѣри; защото, както казва Великия Учитель: „Етѣ Царството Божие е вжтрѣ въ насъ“ — не нѣкждѣ далечъ, задъ слнцето, луната или звѣздитѣ. И възнасянето на Исуса на небето, споредъ Английската църква — една форма на изражение, която звучи твърдѣ странно въ модернитѣ уши, защото тѣзи сж изгубили мистическото му значение и го взематъ само, както казва Апостолъ Павелъ, въ „плътското“ му тълкуване — било възнасяне на небето заедно съ „плътта, коститѣ и всичкитѣ нѣща, които принадлежатъ на пълната человекъска природа“. Сега, когато вие вземате това въ неговата буквална и груба смисълъ, мислящиятъ человекъ естествено ще се възмути противъ него. Какъ е това възможно едно плътско тѣло и кости да се издигнатъ прѣзъ въздуха и отидатъ на небето? И гдѣ собствено отиватъ? Модернитѣ человекъ не може да вѣрва това въ тази му смисълъ, и тѣй той губи духовната истина, скрита въ символитѣ и алегорията. Защото истината, която горнитѣ членъ отъ вѣрують на Англиканската църква иска да изтъкне, е тази, че Исусъ, Учительтъ, се е изгубилъ, но все още живѣе въ плътско тѣло на земята; а не че Той е заминалъ за нѣкакво далечно небе, за да седи на дѣсната страна на Бога, отгдѣто щѣлъ пакъ да доди да сжди человекитѣ.

Въ сжщность, Той живѣе въ тѣло и живѣе посрѣдъ Църквата си, която е Неговото истинско мистическо тѣло; и докогато Църквата сжществува, дотогава нейнитѣ Учитель трѣба да живѣе въ нея, и да живѣе въ едно человекъско тѣло. Той не е заминалъ далечъ, Той не се е възнесълъ нѣкждѣ въ буквална смисълъ, но прониква цѣлата своя Църква и ще живѣе на земята докато и послѣднитѣ християнинъ мине въ спасение или се роди въ друга вѣра. Това е то вжтрѣшното значение. Той живѣе и може да бжде намѣренъ. И ако учението на Теософското Общество има нѣкаква цѣнность за Християнската Църква, тя е, че то възобновява въ християнскитѣ сърдца тази жива истина за тѣлесното вѣчно присжтствие на Христа между неговитѣ послѣдователи. Теософиститѣ, които сж християни и оставатъ въ оградата на Християнската Църква, иматъ живо

прѣдставление за тази истинска дѣйствителностъ на Исуса. Тѣ знаятъ, че Той може да бѣде намѣренъ сега сжщо тѣй, както когато е ходилъ по брѣга на Галилейското езеро, или когато е училъ по улицитѣ на Иерусалимъ, че тѣ могатъ да Го познаятъ тѣй дѣйствително, както когато и да било друго, и могатъ да се поучаватъ отъ Него днесъ тѣй, както тогава кой да е отъ неговитѣ ученици или Апостоли. Тѣй Той е живъ и дѣйствителенъ; — не само, както казва Римо-Католическата Църква, въ Таинството върху Олтаря, но и въ опитността на човѣческото сърдце.

Това не е оставало никога безъ свидѣтели. Погледнете въ цѣлата история на Христианската Църква и вие ще видите какъ мнозина единъ слѣдъ други сж бивали въ сношение съ Учителя Исусъ. Всѣки великъ светия разказва за своята опитностъ на срѣща съ своя Господъ. И само въ сравнително модерно врѣме и въ нѣкои части само отъ Христ. Църква, тази животворна истина е изгубена. Гръцката Църква никога не е изгубвала тази истина; Римо-Католическата — сжщо. Свидѣтелството на светиитѣ въ тѣзи стари църкви говорятъ ясно за непрѣкъснатото сношение между Християнството и Христа. Вие намирате това и въ нѣкои отъ крайнитѣ протестантски общини, които сжщо свидѣтелствуватъ за реалността на живото общение. Не чрѣзъ книги и църкови само, но вжтрѣ въ живото сърдце на човѣка, видимъ понѣкога даже за физическитѣ очи, свѣтла картина въ видѣнието на Светията, Учитель поучающъ — въ екстаза на пророка — това не е съвсѣмъ напуснало Християнството. Това се повръща назадъ все повече силно съ всѣка нова година, съ по-пълна жизненостъ, все по-дѣйствително; то се повръща, защото Христосъ въ Църквата, виждайки какъ забравата обладава съврѣмения умъ, се явява изново, както и въ стари дни, съ камшикъ въ ржка вмѣсто само съ любовенъ гласъ. Понеже не искаха да чуютъ Неговия любовенъ гласъ и бѣха взели да забравятъ дѣйствителността на присѣтствието Му, Той употребилъ камшика на това, което се казва Висшъ Критицизмъ¹⁾ за да изгони хората вѣнъ

¹⁾ Подъ Висшъ Критицизмъ, Higher Criticism, на западъ се подразбира критиката прѣзъ миналото столѣтие на християнската литература.

отъ книгитѣ, и ги повърне назадъ къмъ Учителя на християнската вѣра.

Когато градите зданието на вашата вѣра върху книги и ржкописи, върху събори и традиции, вие градите върху пѣсъкъ, и когато бурята доде — бурята на критиката, на изслѣдването, зданието на вѣрата рухва, защото е съградено върху пѣсъкъ. Постройте дома на вашата вѣра върху скалата на човѣшката опитност, върху скалата, върху която всѣка истинска Църква е съградена, — върху индивидуалната срѣща между човѣшкия духъ и божествения, върху личната опитност на Човѣшкия човѣкъ (Human man) на земята съ божествения Човѣкъ на небето; постройте дома на вашата вѣра върху една скала, гдѣто нищо да не може да я поклати и разруши, и тя ще ви даде покривъ, каквато и буря да върлува отвнѣ.

Тѣй, както и въ храма, камшикътъ бѣше употребенъ съ цѣль хората да учатъ това, което тѣ не искаха да възприематъ въ тихото поучение прѣдадено само съ приятелски думи. Бѣше употребенъ неприятелъ, противникъ, който бѣ хубаво изострилъ своя мечъ, и който разсѣче много отъ старитѣ ржкописи на парчета; и резултатъ отъ това е, че Християнската Църква изново се хвърля назадъ къмъ самия Христа, Когото вече не гледа само прѣзъ мъглата на историята, но като една жива реалностъ прѣдъ сърдечнитѣ очи на христианина, и гледа на Него съ надежда, че Той ще даде на Християнството новъ животъ. Мистическата вѣра ще се възвърне, и буквалното тълкувание ще падне. И когато това стане, Християнството ще възобнови своята юностъ и своята сила, и ще знае че Учителътъ живѣе въ своята Църква, че той все още е Господарьтъ на живота и смъртьта, както въ старитѣ дни.

Ние виждаме, че слѣдствие на единъ твърдѣ дѣйствителенъ инстинкъ, много прѣданны християне се държатъ въ човѣчността на Исуса, и въ това именно се състои за насъ цѣлността на идеята за Учителъ, когато имаме въ сърцата си записана истината за Неговото сществуване. Ако въ свѣта бѣхме само ние хората и Богъ, то пропастьта между тѣзи двѣтъ би била твърдѣ широка и разликата твърдѣ ужасна — нищо което да ни окуражи да върваме, че божеството е вжтрѣ въ насъ. Ние виждаме себе си тѣй прости, тѣй нера-

зумни, тъй дѣтски, че едва ли можемъ да смѣемъ по-нѣкога да вѣрваме, че ние наистина сме Богъ. Това нѣщо ни се струва невъзможно въ нашия модеренъ животъ, съ всичкитѣ лудории въ които изхарчваме нашитѣ сили, съ всичкитѣ наши дѣтски амбиции и ужасии, съ които ние се забавляваме или плашимъ единъ другъ. Този дребенъ моденъ животъ се показва тъй нищоженъ и тъй дребнавъ, че едва смѣемъ да вѣрваме, че сме божествени. Ние говоримъ за старитѣ героически врѣмена, и мислимъ че ако да бѣхме живѣли тогава сжщо щѣхме да бждемъ герои, както героитѣ, мченицитѣ и свѣтитѣ на разнитѣ периоди. Но въ дѣйстви-релность челоуѣчеството е тъй же сжщо божествено днесъ както е било винаги въ миналото. И ако божеството бѣше проявено въ насъ днесъ, както бѣше въ великитѣ хора на миналото, ние щѣхме да бждемъ както тѣхъ герои; разликата произлиза не отъ условията, но отъ това, че Богъ въ насъ е повече въ периода на дѣтството, отколкото въ тѣзи мощни хора на миналото, въ които той е достигналъ до пълната проява на божественото мжжество. И когато си мислимъ за Учителитѣ и добръ разберемъ какво Тѣ сж; още повече, когато въ нѣкой щастливъ моментъ зарнемъ поне за мигъ нѣкой божественъ Човѣкъ, или почувствуваме Неговото присжтствие по-близко отколкото това на човѣкъ-приятель, тогава ние можемъ да почувствуваме вдѣхновението което тече отъ Тѣхъ като отъ единъ неизчерпаемъ източникъ, и което окуражава и оживлява живота вжтрѣ въ насъ.

Защото ние добръ схващаме, че не твърдѣ отдавна и Тѣ сж биле тукъ, гдѣто ние сме погълнати въ дреболиилѣ на земята; че Тѣ сж се изкатерили високо надъ насъ благодарение развитието (проявлението) на Бога вжтрѣ (въ човѣка). И каквото Тѣ сж направили това можетъ да направимъ и вие и азъ. Тѣ сж едно постоянно вдѣхновение и куражъ за Челоуѣчеството. Тѣ сж хора като насъ, съ Бога въ себе си, както Го имаме и ние; едничката разлика е само, че въ Тѣхъ Богъ се е проявилъ много повече отъ колкото въ насъ. Въ своитѣ дни и Тѣ сж биле слаби и глупави; и Тѣ сж се блѣскали и борили както ние се блѣскаме и боримъ сега; и Тѣ сж се заблуждавали, както ние се заблуждаваме днесъ; но Тѣ сж се повдигнали днесъ надъ всичко това;

сила слѣдъ сила, се е развивала у Тѣхъ, мъдрость и мощь и любовь, все повече и повече божествена се е проявявала.

Каквото Тѣ сж направили, това и ние можемъ да направимъ. Защото Тѣ наистина сж само първитѣ плодове на чловѣчеството, първитѣ класове на нивата, а не нѣщо странно, чудесно, и далечно за насъ. Християнитѣ се държатъ о чловѣчността на Исуса по мотива, че Той като е „страдалъ и билъ изкушаванъ може да помогне на тѣзи, които сж изкушавани“.

Това е единъ истински инстинктъ, една мъдра вѣра, защото благодарение на такава една вѣра въ връзката между чловѣчеството и Бога ние съ васъ можемъ да станемъ божествени. Въ Учителитѣ божественото сѣме на Духа се е развило въ цвѣтъ и плодъ. Когато вие посѣвате нѣкое сѣме въ вашата градина, вие правите тсва съ пълната вѣра, че то ще израстне, ще стане растение съ листи, цвѣтъ и плодъ. И вие вѣрвате въ това благодарение опитността на миналото, която е доказала, че изъ такива сѣмена непрѣмено израстватъ такива цвѣтове; всичко що е задъ васъ ви помага да направи вашата вѣра разумна вѣра; и когато вие посѣвате това просто нѣщо, по-голѣмичко отъ топката на една карфица, и когато го заравяте въ тъмнината на земята, вие имате въ васъ една жива вѣра, че изъ това сѣме ще произлѣзе единъ съвършенъ цвѣтъ. Имайте сжщата вѣра въ сѣмето на божеството, посѣяно въ васъ, макаръ да е още скрито въ тъмнината на вашето сърдце. Даже макаръ по настоящемъ първото малко покарване да не е още излѣзло надъ тъмнината на почвата, въ която е посѣяно, всѣ пакъ сѣмето е тамъ; то ще израсте и ще даде съвършенъ озрѣлъ плодъ.

Нова тѣй трѣва да бжде. Нѣма неуспѣхъ за божествения Градинарь; отъ Неговитѣ ржцѣ не падатъ сѣмена, които нѣматъ животъ. Близко до насъ стоятъ Учителитѣ като жива иллюстрация на истината какво човѣкътъ може да бжде — не, какво той ще бжде въ идущитѣ столѣтия. Тѣ сж доказателство какво вие и азъ ще бждемъ; — Тѣ сж завършени копия на статуйтѣ, които всѣ още стоятъ неиздѣлани въ мряморитѣ на нашето чловѣчество.

Въ това се състои Тѣхната цѣнность за всичкитѣ хора и частъ отъ Тѣхната работа е да ни помагатъ да

станемъ каквото Тѣ сж, да поддържатъ въ насъ всѣка проява на духовенъ животъ, да засилватъ въ насъ всѣко усилие и борба къмъ свѣтлина. Тѣхната велика работа се състои не само въ организиране на велики религии, но и да живѣятъ въ тѣхъ, и да изливатъ духовенъ животъ въ сърцата на всички, които влѣзатъ въ оградата на тѣзи вѣри. Това е то Тѣхната величествена работа; и ако Теософията въ модерни дни успѣва много за да направи всичкитѣ религии живи за тѣхнитѣ послѣдователи, да имъ даде прѣсна жизненостъ и сила и мошь, то е само защото тя е най-послѣдния импулсъ отъ страна на Учителитѣ на Мъдростъта, и тѣй е най-подходящия каналъ, чрѣзъ който може да се влѣе животъ въ религиитѣ на свѣта.

Но тя е само най-послѣдния отъ импулситѣ. Всички религии сж биле родени отъ такива именно импулси, и едничката разлика между този и раннитѣ импулси е тази, че когато всѣки единъ отъ тѣхъ е образувалъ по една религия и е вдигалъ стѣна около своята религия, която стѣна е отлжчвала вѣрующитѣ вжтрѣ отъ невѣрующитѣ отвънъ, новиятъ импулсъ не вдига никаква стѣна, щото влиянието му да се разпространи наврѣдъ безъ ограничения, безъ изключения. Това е специалността въ посланието на Теософията. Тя принадлежи еднакво на всички. Тя е толкова ваша, които не я наричате съ това име, колкото е и на тѣзи, които я знаятъ подъ това название. Тя затова именно живѣе, защото живѣе въ всѣка една религия; тя затова е истина, защото излиза изъ сжщитѣ Учители на вѣчната Мъдростъ, принадлежи еднакво на всѣка една религия, която се грижи да възприеме коя да е отъ истинитѣ, които тя провъзгласява изново.

И благото послание отива по цѣлия свѣтъ. Нѣма нито една религия сега живуща, между чиито изповѣдници Теософията да не се разпространява, като ги прави по-добри членове на тѣхнитѣ религии отколкото сж биле прѣди. Защото много сж мъжетѣ и женитѣ, на Изтокъ и Западъ, които сж захвърлили религията въ която сж родени, защото тя е изгубила своя мистиченъ елементъ и буквалниятъ смисълъ на ученията е наистина „буквата що убива“, когато „духътъ който животвори“ е избѣгалъ. Много такива мъже и жени, на Изтокъ и на Западъ, сж се повърнали съ радостъ назадъ въ ре-

лигията, въ която сж родени, разбирайки, че тя е само едно отъ израженията на едничката божествена Мждростъ, и че Учителитѣ на Мждростъта живѣятъ и се движатъ между насъ.

Може би, когато свѣтътъ ще стане повече духовенъ, когато Духътъ изново ще тържествува надъ материята, слѣдъ като е прѣминалъ прѣзъ тъмотата, която бѣше необходима щото интелектътъ да се развие напълно и да схване добрѣ своитѣ сили и ограничения; може би въ днитѣ на бждащето, когато свѣтътъ въ възлизането си нагорѣ ще бжде повече духовенъ отколкото е днесъ, тѣзи живи Учители на мировитѣ религии ще добавятъ изново между насъ видими както въ миналитѣ дни. Не Тѣ сж които се държатъ настрани. Това сме ние които Ги отблъскваме отъ насъ, и правимъ Тѣхното присѣствие по-скоро една опасностъ за насъ отколкото едно окуражаване и вдѣхновение.

И всѣки единъ отъ васъ — малко важи каква е вашата вѣра, христианинъ, индусъ, будистъ, теософистъ — всѣки единъ отъ васъ, който прави отъ Учителитѣ на своята собствена вѣра една жива дѣйствителностъ, часть отъ своя животъ, по-близкъ отъ приятель и братъ, всѣки единъ такъвъ вѣрующъ и работникъ работи за приближението на този радостенъ день, когато свѣтътъ ще бжде готовъ за явното посрѣщане на Учителитѣ, щото тѣ да могатъ да ходятъ между насъ видими за всички ни. За да може да бжде така, отворете си сърдцето за всѣко дихание на истината; за да бжде така, отворете си очитѣ за всѣки лжчъ идящъ отъ едното вѣчно Слънце.

Въ миналото свѣтътъ не искаше да има никого отъ Учителитѣ. Тѣ убиха Христа; тѣ изхвърлиха отъ срѣдата си пророцитѣ. И докато не се събуди въ нашитѣ сърдца любовта къмъ Учителитѣ, докато не се обърнемъ къмъ божественитѣ Мже съ молба и страстно желание да видимъ Тѣхното идване, безъ което Тѣ нѣма да добавятъ, Тѣ трѣба да останатъ скрити. Само когато отъ сърце слѣдъ сърце излѣзе една обширна погсенъ на прѣданность и жаднение, само тогава Тѣ ще добавятъ при мнозинството, както Тѣ сж дошле днесъ при малцината, и ще покажатъ явно вѣнкашното величие на Тѣхното мжество, тѣй като величието на Тѣхното бжество винаги е било върху земята.